

Ciborska, Elżbieta

Polska Agencja Prasowa : tradycje i współczesność

Rocznik Historii Prasy Polskiej 1/1-2, 171-190

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

T. I (1998), Z. 1-2
PL ISBN 83-86726-58-X

**ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ**

Polish Press
Agency
(Tradition
and Contemporaneousness)

**Polska Agencja
Prasowa
(Tradycje
i współczesność)**

Adres prywatny:
ul. Mokotowska 46/16
00-543 Warszawa
tel. 625-42-89

**Elżbieta
CIBORSKA**

KEY WORDS

press agencies, typology,
history, transformation and
modernisation of mass media

SŁOWA KLUCZOWE

agencje prasowe, typologia,
historia, transformacja
i modernizacja mediów

ABSTRACT

This article analyses the development of the Polish Press Agency (PAP) starting with the establishment of the Polish Telegraph Agency (PAT) in 1918. The article also describes the activities of PAT, PAP Polpress and PAP, which was gradually transformed after 1989 following the process of the transformation of the mass media. As of 31 December 1997 PAP has operated as a joint stock company owned by the State Treasury in compliance with the Act of 31 July 1997. In a matter of several years it will go public.
Rocznik Historii Prasy Polskiej, volume 1 (1998), no. 1-2, pp. 171-190.

ABSTRAKT

Artykuł, ujęty przeglądowo, poddaje analizie rozwój Polskiej Agencji Prasowej w nawiązaniu do powstałej w 1918 roku Polskiej Agencji Telegraficznej. Opisano także podstawy działania PAT, PAP Polpress i PAP, po 1989 roku przekształcanej stopniowo w ramach transformacji mediów. 31 grudnia 1997 roku PAP, na podstawie ustawy z 31 lipca tegoż roku, stała się spółką akcyjną Skarbu Państwa. W ciągu następnych lat dojdzie do sprzedaży akcji inwestorom zewnętrznym.
Rocz. Hist. Prasy Pol., t. I (1998), z. 1-2, s. 171-190.

Streszczenie

W artykule, ujętym przeglądowno, nawiązano do korzeni, sięgających 1918 r., gdy powstawała Polska Agencja Telegraficzna.

Prawne podstawy swego działania zyskała ona w 1924 r. na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, stając się przedsiębiorstwem państwowym, opartym na zasadach kupieckich. Pracownicy PAT mieli status pracowników państwowych.

W latach międzywojennych PAT miała ponad 50 korespondentów krajowych i 60 zagranicznych.

Po wybuchu wojny Agencja została ewakuowana z Rządem RP i wznowiła pracę w Paryżu, a następnie na ponad pół wieku w Londynie przy rządzie polskim na uchodźstwie. Krótka ożyła jeszcze w kraju podczas Powstania Warszawskiego. Ostatnią depezę nadała z Londynu 8 stycznia 1991 r. 27 lutego 1991 Ferdynand Pasiecznik, ostatni redaktor PAT, przekazał w siedzibie Polskiej Agencji Prasowej zbiór dokumentów tej agencji, co stanowiło symboliczny akt połączenia PAT z PAP.

Korzenie tej ostatniej sięgają 10 marca 1944 r., gdy Związek Patriotów Polskich utworzył w Moskwie Polską Agencję Prasową „Polpress”, przenoszoną, w miarę posuwania się linii terenów wyzwolanych spod okupacji niemieckiej, do Lublina, w lutym 1945 r. — do Łodzi, a we wrześniu 1945 do Warszawy, gdzie otwarto nową jej siedzibę przy ulicy Foksal 9 i przyjęto nazwę PAP. Od 1958 r. siedzibą PAP stał się przedwojenny gmach Banku Gospodarstwa Krajowego przy Alejach Jerozolimskich 7. Mieści się ona tu do dziś i od roku 1990 przechodzi nadal głęboką transformację. 31 grudnia 1997 r. PAP stała się spółką akcyjną Skarbu Państwa.

Polska Agencja Prasowa zalicza się do wąskiego klanu starych agencji prasowych. Różne są ich korzenie. PAP-owskie sięgają 1918 r. Wcześniej istniały wprawdzie polskie agencje prasowe w Paryżu i Rzymie w latach 1907–1915, ale zajmowały się one głównie polską propagandą prasową w zachodniej Europie. Na świecie jest ponad 120 agencji informacyjnych. Pięć dominujących to: najstarsza (1851) brytyjska, a zarazem największa na świecie agencja prasowa, nosząca imię swojego założyciela, Paula Juliusa Reutera; zatrudnia 11 tysięcy osób i trafia codziennie do miliarda osób; Associated Press (AP) najstarsza amerykańska, powstała w 1848 r., z siedzibą w Nowym Jorku; amerykańska United Press International (UPI) utworzona w 1958 r. z połączenia istniejących wcześniej United Press (założona w 1907) i International News Service (założona w 1909 r.); największa francuska agencja prasowa z siedzibą w Paryżu — Agence France-Presse (AFP), założona w 1944 r. na miejsce najstarszej agencji Havasa, istniejącej od 1832 r. i przejętej przez rząd w Vichy i hitlerowców; piąta to kiedyś radziecka TASS, powstała w 1925 r., a po upadku ZSRR przekształcona w ITAR TASS.

Większość agencji prasowych ma krótszy rodowód. Z tym większą starannością odkurzono w ostatniej dekadzie i przywrócono w PAP wszystkie fakty dotyczące jej poprzedniczki, czyli Polskiej Agencji Telegraficznej, a nawet urządzono w kularach siedziby PAP stałą retrospektywną wystawę fotograficzną na temat tradycji i dorobku Agencji.

Ważniejsza data w historii agencji to 31 października 1918 r., kiedy to grupa polskich dziennikarzy z Franciszkiem Orzechowskim na czele, przejęła we Lwowie i Krakowie oddziały Wiedeńskiego Biura Korespondencyjnego, jednej z trzech agencji prasowych państw zaborczych, tworząc Polską Agencję Telegraficzną. Wkrótce, bo 5 grudnia tegoż roku stała się ona urzędową agencją prasowo-informacyjną, podporządkowaną Prezydium Rady Ministrów, a Franciszek Orzechowski został pierwszym redaktorem naczelnym PAT.

W 1920 r., podczas wojny polsko-bolszewickiej, działalność nowej agencji zawieszono, a środki łączności podporządkowano potrzebom frontu. Po zakończeniu wojny PAT wznowiła działalność w lipcu 1921 r.

Ferdynand Pasiecznik, ostatni szef Polskiej Agencji Telegraficznej i sekretarz stanu w ostatnim londyńskim gabinecie, na pytanie dziennikarza PAP o główne przesłanie dla papowców od ich poprzedników, odpowiedział: „Trzeba zawsze pisać prawdę, nawet jak są to nieprzyjemne wiadomości”¹.

Prawne podstawy PAT zyskała 24 czerwca 1924 r. na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, przekształcającego ją z urzędu państwowego w przedsiębiorstwo państwowe, oparte na zasadach kupieckich. Dyrektor i pracownicy PAT mieli status pracowników państwowych. W sprawach organizacyjnych PAT była podporządkowana premierowi, w kwestiach polityki zagranicznej otrzymywała wskazówki od Ministra Spraw Zagranicznych. Plan gospodarczy agencji wchodził w skład całorocznego preliminarza budżetowego Prezydium Rady Ministrów².

Decyzją rządu PAT uzyskiwała monopol na ogłoszenia i reklamy wszystkich instytucji państwowych oraz na zdjęcia filmowe i fotograficzne w gmachach i na terenach państwowych, dając w ten sposób początek, powstałej w 1928 r., Kronice Filmowej PAT. Dwa lata później powstał Serwis Ilustracyjny, czyli fotograficzny.

W 1932 r. do PAT włączono Wydawnictwa Państwowe³. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 31 marca 1932 r. nadano PAT statut, zmieniony następnie rozporządzeniem Rady Ministrów z 19 października 1934 r. W myśl tego statutu, obok działalności informacyjnej umożliwiono Agencji prowadzenie — w rozsądnych granicach — działalności gospodarczej, m.in.: ogłoszeniowej, reklamowej, drukarskiej, fotograficznej i filmowej, poprzez wydawanie dziennika urzędowego „Monitor Polski” oraz pełnienie funkcji centrali druków i wydawnictw urzędowych.

Te zmiany, sankcjonujące w części dotychczasowe nowe kierunki aktywności Agencji, spowodowały, że w drugiej połowie lat trzydziestych, dzięki dochodom z działalności, PAT stopniowo zmniejszała swój deficyt, a tym samym zmniejszały się subwencje Skarbu Państwa, aż uzyskała samowystarczalność finansową.

¹ Wydawnictwo okolicznościowe na 75-lecie PAP (folder PAP), Warszawa, grudzień 1993: K. Groblewski, A. Kaczyński, *PAP w drodze. Kolejni prezesi PAP wielokrotnie zapewniali, że chcą szybkiego uniezależnienia agencji od rządu. Jest jednak pewne, że gdyby rząd postanowił nagle to zrealizować, szefowie PAP by się sprzeciwili*, „Rzeczpospolita” 1993, nr 284.

² „Dziennik Ustaw” 1924, nr 55, poz. 547.

³ „Dziennik Ustaw” 1932, nr 26, poz. 237.

Oprócz stałego Serwisu Informacyjnego PAT publikowała codzienny biuletyn giełdowy, miesięcznik „Wiadomości Portu Gdyńskiego” i „Rocznik Polityczno-Gospodarczy”.

W latach międzywojennych PAT miała ponad 50 korespondentów krajowych i 60 zagranicznych⁴.

Po wybuchu wojny Agencja została ewakuowana z Rządem RP i wznowiła pracę w Paryżu, a następnie na ponad pół wieku w Londynie przy rządzie polskim na uchodźstwie. Krótco ożyła jeszcze w kraju podczas powstania warszawskiego. Ostatnią depeszę nadała z Londynu 8 stycznia 1991 r.

10 marca 1944 r. Związek Patriotów Polskich utworzył w Moskwie Polską Agencję Prasową Polpress. W sierpniu tego samego roku centrala nowej Agencji została przeniesiona do Lublina, w lutym 1945 r. — do Łodzi, a we wrześniu 1945 r. do Warszawy, gdzie otwarto nową jej siedzibę przy ulicy Foksal 9⁵. Od 1958 r. siedzibą PAP stał się przedwojenny gmach Banku Gospodarstwa Krajowego przy Al. Jerozolimskich 7. Przez blisko 40 lat, a zwłaszcza po 1989 r. PAP traktowana była jako uciążliwy sublokator. Bank, nie bez powodzenia, usiłował dochodzić prawa własności do gmachu⁶.

Dekretem z 26 października 1945 r. w miejsce „Polpressu” powołana została Polska Agencja Prasowa i od tegoż dnia skrótem PAP, oficjalnej instytucji informacyjnej w Polsce, sygnowano wszelkie jej komunikaty i serwisy⁷. Dekret stanowił, że PAP jest przedsiębiorstwem państwowym, prowadzonym według zasad gospodarki handlowej, którego przedmiot działalności stanowiło:

- informowanie społeczeństwa polskiego i zagranicy;
- wydawanie dziennika urzędowego „Monitor Polski” oraz innych wydawnictw państwowych;

⁴ Dzieje PAT i innych polskich agencji prasowych omówił Eugeniusz Rudziński, *Informacyjne agencje prasowe w Polsce 1926–1939*, Warszawa 1970.

⁵ R. Borkowski, *Informacyjne agencje prasowe*, Kraków 1976, s. 175; C. Ziniewicz, *Pierwsze lata działalności Polskiej Agencji Prasowej Polpress*, „Materiały Pomocnicze do Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej”, Warszawa 1971, z. 1, s. 59–76.

⁶ M. Domagalski, *Spór o siedzibę PAP. BGK wygrywa kolejną sprawę*, „Rzeczpospolita” 1997, nr 9.

⁷ „Dziennik Ustaw” 1945, nr 50, poz. 278; z relacji red. Mariana Podkowińskiego wynika, że był on pomysłodawcą nowej nazwy, zob. *Proces Norymberski to był mój start do wielkiego dziennikarstwa. To była misja*, „Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa”, t. 18, Warszawa 1992, s. 234; E. Ciborska, *Zmiany w Polskiej Agencji Prasowej*, „Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa”, t. 23, Warszawa 1993, s. 50–57.

□ pośredniczenie w przyjmowaniu ogłoszeń urzędów, instytucji i przedsiębiorstw państwowych.

PAP prowadziła gospodarkę w oparciu o dochody własne i dotacje Skarbu Państwa. Przejęła ona majątek PAT. Dyrektora i Radę Nadzorczą PAP powoływał Prezes Rady Ministrów. Zwierzchni nadzór nad PAP powierzono Ministrowi Informacji i Propagandy, a gdy 11 kwietnia 1947 r. ministerstwo to zniesiono, PAP formalnie zaczęła podlegać premierowi, faktycznie sterowana była przez komórki prasowe i kierownicze partii rządzącej.

Dyrektorami byli kolejno: Andrzej Jan Nowicki, Aleksy Deruga, Wilhelm Strasser, Lucjusz Domański i Edward Braniewski.

Od 15 października 1944 r. pracowała w Agencji w charakterze starszego redaktora Julia Mincowa. Od 8 sierpnia 1946 r. do 1 kwietnia 1954 r. pełniła ona w PAP funkcję zastępcy dyrektora i redaktora naczelnego Agencji. Była więc na stanowisku formalnie niecały miesiąc dłużej niż jej mąż Hilary Minc, akuratnie zdymisjonowany w marcu 1954 r., były wicepremier i przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, faktycznie zaś trzecia osoba w triumwiracie władzy obok Bieruta i Bermana.

Dyrektor PAP w piśmie do Prezesa Rady Ministrów z 30 grudnia 1948 r. wnioskującym o specjalną nagrodę pieniężną, określił pozycję red. Julii Mincowej następująco: „jest moim zastępcą do spraw politycznych i redakcyjnych, sprawując zupełnie samodzielnie kierownictwo nad całokształtem prac redakcji”.

Kim była Julia Mincowa? Poza tym, że od 1925 r. była żoną Hilarego Minca, co w oczywisty sposób zapewniało jej do czasu miejsce w szyku, wiadomo, że pochodziła z Łodzi (ur. 1901). Była córką Henryki i Henryka Heftlichów. Zdobyła wykształcenie średnie i przez dwa lata była słuchaczką Wolnej Wszechnicy Polskiej. Od 1918 r. należała do SDKPiL, a potem — do rozwiązania partii w 1938 — do KPP. Od 1913 przebywała wraz z rodziną w Petersburgu, a potem w Moskwie. Była uczestniczką rewolucji bolszewickiej, potem powróciła do Polski. W 1922 r. była aresztowana i skazana na dwa lata Pawiaka w procesie Leona Toeplitza. W latach 1925–1928 emigrowała do Francji, gdzie studiował jej mąż. Działała tam jako aktywna członkini KPP, za co została wydalona z Francji. W latach 1928–1929 przebywała w ZSRR i należała w tym czasie do WKP(b). Potem powróciła do Polski. Od 17 września 1939 r. przebywała we Lwowie,

potem w Samarkandzie, w ZSRR, gdzie pracowała jako księgowa. Hilary Minc był w tym czasie profesorem ekonomii na samarkandzkim uniwersytecie. W 1941 r. została wezwana przez polską sekcję Kominternu do Moskwy. Z powodu ewakuacji Moskwy, na wiosnę 1942 r. dotarła do Saratowa i pracowała w Polskiej Sekcji Radia Ukraińskiego. Od jesieni 1942 r. przebywała znów w Moskwie, tym razem jako pracownik Sekcji Polskiej Radia Moskiewskiego. W czerwcu 1943 r. wstąpiła do Związku Patriotów Polskich i została skierowana do pracy w radiostacji Kościuszko. Do Polski powróciła wraz z mężem w 1944 r. Po opuszczeniu PAP Julia Mincowa została na ponad dwa lata zastępcą prezesa Państwowej Komisji Etatów, a po likwidacji tej instytucji przeszła na emeryturę. Zmarła 23 listopada 1987 r.⁸

Od 1957 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie organizacji PAP. Na jej czele miał od tej pory stać prezes. W efekcie jedynym prezesem w historii PAP był Stefan Staszewski, absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, jeszcze przed wojną funkcjonariusz partyjny, jako m.in. I sekretarz KC Komunistycznego Związku Młodzieży Zachodniej Ukrainy, następnie członek KZMP. Aresztowany i zwolniony za kaucją, wyjechał w 1934 r. do ZSRR. Był wykładowcą w szkole Kominternu. W 1938 r. został wywieziony na Kołymę. Do Polski powrócił w 1945 r. i od razu włączył się do pracy w aparacie propagandowym PPR, a następnie PZPR. W latach czterdziestych i pięćdziesiątych piastował stanowiska: sekretarza propagandy KW PZPR w Katowicach (1945–1947), redaktora naczelnego „Trybuny Robotniczej” w Katowicach (1947–1948), kierownika i zastępcy kierownika Wydziału Prasy i Wydawnictw KC PPR (do 15 grudnia 1948), kierownika Wydziału Prasy i Wydawnictw KC PZPR (15 grudnia 1948–1954), wiceministra rolnictwa (1954–1955), I sekretarza Warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego (1955–1957). Po odejściu z PAP pracował przez kolejne 10 lat jako redaktor Państwowego Wydawnictwa Naukowego. W 1968 r. wystąpił z PZPR, po czym został wykluczony i emerytowany. Pod koniec życia skłaniał się ku „Solidarności”. Zmarł 2 listopada 1989 r.

Tymczasem w systemie organizacji PAP nastąpiła kolejna zmiana. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 17 listopada 1961 r. ustalono,

⁸ T. Torąńska, *Oni*, Warszawa 1989, s. 409–426.

że instytucją tą zdolny jest kierować naczelny redaktor. Na tym stanowisku pozostawali: Michał Hofman w latach 1962–1971 i Janusz Roszkowski (1972–1983).

Formalnie były to niewielkie modyfikacje, podobnie jak przekształcenie Agencji na podstawie zarządzenia Ministra Finansów z 24 grudnia 1958 r. w jednostkę budżetową, czy nadanie statutu 30 listopada 1961 r., a następnie jego zmiana 10 października 1968 r. Polska Agencja Prasowa w nadanym jej pod rządami Julii Mincowej kształcie przetrwała do 28 lipca 1983 r., gdy na podstawie ustawy stała się rządową agencją prasową — zakładem budżetowym⁹. Na czele PAP stał prezes, pełniący jednocześnie obowiązki redaktora naczelnego PAP. Prezes-redaktor naczelny był powoływany przez Prezesa Rady Ministrów i spełniał rolę centralnego organu administracji państwowej. Wobec pracowników stosowano przepisy o pracownikach państwowych, wyjąwszy sprawy wynagrodzeń i świadczeń, które były objęte Układem Zbiorowym Dziennikarzy.

Prezesami-redaktorami naczelnymi pozostawali: nadal Janusz Roszkowski (1983–1986), Bogdan Jachacz (1986–1990), Ignacy Rutkiewicz (1990–1992 i 1992–1994), Włodzimierz Gogołek (1994–1996), Krzysztof Komornicki (1996 — do przekształcenia PAP w spółkę pod rządami ustawy z 31 lipca 1997 r., o czym niżej).

W myśl ustawy z 1983 r. zadaniem PAP było informowanie społeczeństwa polskiego o sprawach kraju i zagranicy oraz informowanie zagranicy o Polsce, upowszechnianie dokumentów i oświadczeń władz państwowych, prezentowanie stanowiska władz państwowych wobec wydarzeń w kraju i na świecie, zawieranie umów z zagranicznymi agencjami informacyjnymi oraz dysponowanie na terytorium Polski ich serwisami na zasadzie wyłączności.

Późniejsze zmiany wynikały z transformacji ustrojowej i rozpoczęły się od obrad Okrągłego Stołu. Już 18 stycznia 1989 r. posiedzenie Kolegium PAP poświęcono postanowieniom X Plenum KC PZPR, a zwłaszcza przygotowaniom do obsługi informacyjnej trwających dwa miesiące prac Okrągłego Stołu. Do tej obsługi włączono stu dziennikarzy agencyjnych, którzy wypełniali swą misję rzetelnie i według najlepszych umiejętności. Trzeba bowiem zauważyć, reasumując niełatwy czas historyczny, że miano dziennikarza PAP stało się

⁹ J. Gerhard, *Dwadzieścia lat Polskiej Agencji Prasowej PAP*, Warszawa 1965, s. 9; J. Gerhard, *Dwadzieścia pięć lat Polskiej Agencji Prasowej PAP*, Warszawa 1970, s. 7; „Dziennik Ustaw” 1983, nr 44, poz. 202.

swoistą marką dobrej roboty i znakomitego dziennikarskiego rzemiosła. W PAP pracowało wielu znanych dzisiaj publicystów i pisarzy. Wystarczy wymienić Ryszarda Kapuścińskiego, czy wcześniej — Juliana Strykowski. To właśnie z Afryki przesyłał R. Kapuściński do centrali PAP swoje słynne reportaże, publikowane następnie w biuletynach specjalnych PAP, a jemu samemu dające dobrą podstawę warsztatową do napisania *Cesarza*.

Nic więc dziwnego, że podczas uroczystości symbolicznego połączenia PAT i PAP 27 lutego 1991 r., Ferdynand Pasiecznik, ostatni redaktor PAT, wyraził opinię, że PAP powinna wbrew doraźnym wówczas naciskom, zachować swą nazwę, uznając, że to dobra marka. To połączenie miało wszakże i symboliczny wymiar. Poza ukończeniem misji urzędowej strażnika pieczęci, miało oznaczać także uchylenie aktu przejęcia majątku PAT przez PAP w 1945 r.

W 1989 r. pozornie nic się już dalej nie zmieniało. Jedynie 11 maja tegoż roku Sejmowa Komisja Kultury przyjęła do zatwierdzającej wiadomości sprawozdanie z roku poprzedniego i przedstawiciele PAP odpowiadali na pytania posłów o zadośćuczynienie przez Agencję wymogom pluralizmu informacyjnego, a na przełomie czerwca i lipca uruchomiono profesjonalne, komercyjne serwisy ekonomiczne BOSS, przekazując je z czasem (1994) odrębnej Agencji Informacyjno-Wydawniczej BOSS sp. z o.o. z mniejszościowymi (17%) udziałami PAP. W końcu października 1989 r. powstało PAP-owskie koło SDP. Przedstawiciel tego koła został zaproszony w skład Kolegium PAP.

Rok 1990, podobnie jak w całej polskiej prasie, stanowił właściwy początek transformacji i modernizacji omawianej instytucji. Podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, które odbyło się 10 maja 1990 r., zgłoszono i przegłosowano dezyderat, aby przekazać PAP na unowocześnienie techniczne dodatkowe środki przeznaczane dotąd na utrzymanie Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk, którego gmach znajdował się przy ul. Mysiej 5 na tyłach gmachu Agencji. Po likwidacji cenzury, w kwietniu tegoż roku, faktycznie udostępniono PAP-owi część gmachu przez nią zajmowaną, co 27 czerwca następnego roku potwierdzono stosowną umową. PAP wynajęła ją z kolei bankom.

Na kolejnym posiedzeniu Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu Małgorzata Niezabitowska, rzecznik rządu Tadeusza Mazowieckiego, zasugerowała, by PAP wydawała komercyjną gazetę, zawierającą informacje i relacje z wydarzeń, a także sprawozdania sejmowe i senackie. Ten pomysł, jak i późniejszy w sprawie powołania radia ze współudziałem PAP (Radio INFO) powracał wielokrotnie. Projekt powołania Radia INFO spotkał się z odmową Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, która 22 grudnia 1994 r. odmówiła koncesji na radio ogólnopolskie, ze względu na znaczący udział PAP, utrzymując przydzieloną wcześniej koncesję na radiową rozgłośnię regionalną (13% udziału PAP). Natomiast swoistym *signum temporis* stała się wizyta biskupa Alojzego Orszulika, Sekretarza Konferencji Episkopatu Polski, złożona w PAP 9 kwietnia 1990 r. i podpisanie umowy o współpracy między PAP i Biurem Prasowym Episkopatu. Celem tej umowy było zwiększenie informacji o życiu Kościoła i udostępnianie ich wszystkim mediom, a nie tylko prasie katolickiej.

W PAP już następnego dnia zawiązała się zakładowa komórka NSZZ „Solidarność”, która niezwłocznie rozplakatowała szereg postulatów, w tym także tych dotyczących zasadniczych zmian kadrowych w kierownictwie oraz zmian w rekrutacji na stanowiska korespondentów zagranicznych. Pierwsze ważne zmiany nastąpiły na placówkach w Bonn i Rzymie. W szczególności domagano się odwołania Janusza Solskiego, dyrektora generalnego PAP, i Marka Strzemienia, pełnomocnika do spraw utworzenia Biura Handlowego PAP. Zresztą i do tego czasu następowały pomniejszych zmiany, m.in. w maju podpisano umowę z RWE, a także zaczęto przekazywać codzienny serwis prasie polonijnej¹⁰.

Latem żądania przybrały na sile. Stu pracowników podpisało się pod listem do premiera Tadeusza Mazowieckiego, w którym domagano się nie tylko zmian kadrowych, ale także zwiększenia środków na inwestycje i przywrócenia nazwy PAT. O liście tym szeroko informowała m.in. włoska ANSA. Pod nieobecność premiera, 14 sierpnia 1990 r., delegację zakładowej „Solidarności” przyjął wicepremier Jan Janowski, obiecując przekazać dezyderaty premierowi. Teraz już sprawy potoczyły się niemal lawinowo, choć nie bez poślizgów.

¹⁰ Stanowisko NSZZ „Solidarność” w PAP w sprawie aktualnych problemów agencji. „Papowiec” 1990, nr 27; Prezes PAP informuje, „Papowiec” 1990, nr 28.

Właściwy proces reformowania PAP rozpoczął się jesienią 1990 r. wraz ze zmianą na stanowisku prezesa PAP. Na miejsce redaktora Bogdana Jachacza, który pozostawał na tym stanowisku od 1986 r., premier Tadeusz Mazowiecki powołał redaktora Ignacego Rutkiewicza, uprzednio redaktora naczelnego wrocławskiej „Odry”. Odwołano także wiceprezesów: Zbigniewa Klimasa i Zdzisława Tyblewskiego oraz dyrektora generalnego — Janusza Soleckiego. Wiceprezesami zostali dziennikarze o dużym stażu w PAP: Michał Czarnecki (w PAP od 1956) i Jerzy Korejwo (w PAP od 1970), a dyrektorem generalnym Sławomir Popowski, uprzednio korespondent PAP w Moskwie (ze stażem agencyjnym również od 1970). Funkcje wiceprezesów połączono z funkcjami redaktorów naczelných redakcji krajowej i zagranicznej.

Przystąpiono do technicznej modernizacji Agencji i zaczęto się zastanawiać nad jej usytuowaniem w systemie mediów, gwarantującym zarówno efektywność ekonomiczną, jak i umożliwiającym przekształcenie z agencji rządowej w agencję niezależną. Postanowiono powołać na konsultanta doświadczonego dziennikarza AFP, Michała Viatteau-Kwiatkowskiego, co wróżyło, że wzorem dalszych przekształceń PAP może być funkcjonowanie macierzystej placówki konsultanta. Bieg wypadków potwierdził te przypuszczenia¹¹.

Już we wrześniu bezpowrotnie pożegnano się z taśmą perforowaną w przekazywaniu serwisów na rzecz bezpośredniej transmisji tekstów z pamięci mikrokomputerów zainstalowanych w redakcjach.

Od połowy października 1990 r. zespół byłej Redakcji dla Zagranicy, który został włączony do Redakcji Krajowej, rozpoczął codzienne wydawanie telegazety w języku angielskim na zlecenie Telewizji Polskiej. Składała się ona z 8–10 krótkich wiadomości o najważniejszych wydarzeniach w kraju. Raz w tygodniu przekazywano serwis Radiu Liège dla Polaków w Belgii i dla polskiej sekcji Radia Sztokholm.

Od września 1990 r. poprawiła się gospodarka finansowa wewnątrz agencji. W momencie objęcia stanowiska przez Ignacego Rutkiewicza dotacja pokrywała 3/4 wydatków. Na koniec 1992 r. proporcje te się odwróciły i utrzymały do 1997 r. Jeszcze większe zmiany następowały w obsadzie kadrowej poszczególnych redakcji.

¹¹ P. Najsztab, *Prywatyzowana agencja prasowa*, „Gazeta Wyborcza” 1992, nr 260.

Z blisko 1 000 osób zatrudnionych w 1991 r. w połowie sierpnia 1997 r. było 560 pracowników, z tego 260 dziennikarzy i zapowiadane były dalsze redukcje, zmierzające do obsady na poziomie 500 osób, jak to doradzał na początku transformacji M. Viatteau-Kwiatkowski, przy proporcji jak 1:1,3 liczby dziennikarzy do pracowników zaplecza (technika, marketing, handel, administracja i finanse)¹². Oznacza to, że co roku ubywało z PAP nawet do stu pracowników! Zdaniem autorki jednak zbytne oszczędzanie w tej dziedzinie powodowało hamowanie ekspansywności Agencji, ustępującej pola konkurencji, co skwapliwie wykorzystywała np. Agencja Reutersa.

W 1991 r. podjęto prace nad organizacyjnym wyodrębnieniem i wyeksponowaniem działu handlu i sprzedaży; wyłoniono w drodze konkursu odpowiedniego dyrektora. Rozpoczęto kompleksową komputeryzację, wprowadzając m.in. programy Płace i Kadry. W 1993 r. zainstalowano własnymi siłami menedżerski system komputerowy dla PAP. Objął on całą gospodarkę finansowo-materiałową, ewidencję, handel oraz wspomniane kadry i płace. Oparty był on na sprzęcie firmy DIGITAL o konfiguracji DECSysem 5000/25 z 30 terminalami i w oparciu o bazę danych Informix z aplikacjami firmy EUROCIM. Skomputeryzowano również wszystkie krajowe i zagraniczne oddziały PAP. Rozpoczęto szkolenie dziennikarzy oraz konsultacje techniczne i organizacyjne w formie kilkutygodniowych kursów w wielkich agencjach prasowych, jak Reuter, niemiecka DPA i francuska AFP.

Zarządzeniem nr 12/91 Prezesa PAP z 6 listopada 1991 r. Redakcja Dokumentacji Prasowej została przekształcona w Zespół Dokumentacji Prasowej podporządkowany redaktorowi Redakcji Zagranicznej, a z czasem usamodzielniony. Część zbiorów RDP przejęła Fundacja Archiwum Wschodnie.

W październiku 1991 r. projekt restrukturyzacji i przekształceń własnościowych PAP oraz projekt nowej ustawy o PAP był już gotowy i 21 października 1991 r. został przyjęty na naradzie wewnętrznej w PAP.

Gruntownej przebudowie uległy poszczególne piętra gmachu zajmowane przez PAP, wymieniono instalacje i wzmocniono stropy. Inwestycje pozwoliły na unowocześnienie Redakcji Krajowej, Zagranicznej i Sportowej.

¹² (M.M.), *Skarb państwa dopłaca 6,4 mln złotych do Polskiej Agencji Prasowej. Będą akcje PAP*, „Rzeczpospolita” 1997, nr 192.

Do nowych pomieszczeń przeprowadziła się Redakcja Fotograficzna, stworzona tuż po wojnie w PAP, a po kilku latach (28 grudnia 1950) wydzielona z PAP jako Centralna Agencja Fotograficzna (25 lipca 1951 r. włączona do RSW „Prasa-Książka-Ruch”). Mieściła się ona w gmachu przy ul. Foksal 16. Do PAP powróciła 22 kwietnia 1991 r., po likwidacji RSW. Dla potrzeb serwisu krajowego pracuje w Warszawie i 14 największych ośrodkach terenowych 25 fotoreporterów. W ramach dalszej modernizacji zamierza się wprowadzić nowy system odbioru, opracowywania i przesyłania zdjęć w oparciu o cyfrową technikę negatywową, i zrezygnować z przestarzałej techniki analogowej (pozytywowej) oraz wysyłania zdjęć pocztą. Codzienny serwis fotograficzny trafia do 25 dzienników w kraju. Większość pozostałych gazet i czasopism korzysta z tygodniowych magazynów fotograficznych lub zestawów zdjęć bieżących i archiwalnych zamawianych indywidualnie. W 1997 r. przystąpiono do organizowania Fototeki Narodowej. Powstała w związku z tym potrzeba stworzenia warunków do przechowywania unikatowego zbioru zdjęć i negatywów z całego mijającego stulecia.

W marcu 1993 r. PAP we współpracy z amerykańską firmą GTE Spacenet Corporation uruchomiła pierwszą w kraju satelitarną stację nadawczą, co polepszyło niezawodność i zwiększyło szybkość przekazu. W pierwszej połowie 1993 r. pracowały one już u odbiorców prasowych w kilku miastach i u wojewodów. Z inicjatywy PAP Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” zafundowało stację w Wilnie dla tamtejszej radiostacji „Radio znad Wili” i ukazującego się w języku polskim „Kurier Wileński”.

W następstwie tej inwestycji podpisane zostało w maju 1993 r. porozumienie między PAP a Przedsiębiorstwem Telekomunikacji Bankowej Telbank S. A. o zbudowaniu w oparciu o papowskie urządzenia zupełnie nowego rozwiniętego systemu dwustronnej (interaktywnej) łączności dla potrzeb NBP i pozostałych banków. Telbank zakontraktował następne urządzenia od GTE Spacenetu. Polskiej Agencji Prasowej umowa z Telbankiem pozwoli w ciągu kilku lat zrefundować poniesione nakłady na przekaz satelitarny w 70%.

W 1994 r. zainstalowano, w ramach szwajcarskiej pomocy finansowej dla Polski, nowy system edytorski, dostarczony przez szwajcarską firmę ALL-Media Typlan AG. Odpowiada on standardom Agencji Reutera. Jego podstawą stało się zainstalowanie do końca 1994 r. i włączenie do eksploatacji w 1995 r. nowego systemu kompu-

terowego dla zespołów redakcyjnych PAP¹³. Złożony jest on z podsystemów:

■ pierwszego — umożliwiającego wprowadzenie do systemu informacji pochodzących z zagranicznych agencji prasowych, od krajowych i zagranicznych korespondentów PAP, przejmowanie materiałów z archiwów PAP, z bazy samych Agencji oraz od instytucji zewnętrznych. Informacje te są dostarczane w postaci transmisji danych z wykorzystaniem wszelkich możliwych technik. Wewnętrzna poczta elektroniczna pozwala na szybkie przesyłanie informacji między wszystkimi dwustoma użytkownikami systemu, którzy posługują się komputerami PC albo terminalami oddalonymi (notebookami);

■ drugiego — obejmującego archiwum i bazę danych PAP i opierającego się na oprogramowaniu TRIP. W archiwum gromadzi się od tego czasu cały zasób informacji PAP, w tym także opisy zdjęć Redakcji Fotograficznej, noty biograficzne i faktograficzne oraz opracowania tematyczne. Automatyczny dostęp do archiwum i bazy danych mają wewnętrzni użytkownicy systemu Typlan oraz odbiorcy zewnętrzni za pomocą sieci pakietowej lub telefonicznego łącza komutowanego. Oba podsystemy wyposażono w komputery VAXH 4000 seria 700 A pracujące pod systemem operacyjnym OPEN VMS.

Nie ustrzeżono się jednakże od pomyłek i pochopnych decyzji. Z końcem 1991 r. zawieszono miesięcznik „Papowiec”. Pismo istniało od grudnia 1971 r. i przez ostatnie trzy lata było ze swadą i nowszą szatą graficzną redagowane przez redaktora Stanisława Lewandowskiego, pracującego w PAP ponad 40 lat. Wznowienie tytułu po kilku latach, w formie czterostronicowego druku ulotnego, o formacie kartki z zeszytu szkolnego, z podtytułem „Informator Kierownictwa PAP”, było już tylko bladą imitacją „Papowca”. Pospiesznie także w 1993 r. pozbyto się wielu biuletynów i książek z Biblioteki PAP, przez lata jednej z najlepszych bibliotek w Polsce. Jej bogaty księgozbiór wziął się stąd, że dziennikarze za swe skromne diety przywozili z zagranicy przede wszystkim książki i przekazywali je zazwyczaj Bibliotece. I otóż po latach, gdy na świecie znakomicie wzrosła rola dokumentacji, w Bibliotece PAP nie można było nawet zdobyć informacji o tytułach książek napisa-

¹³ „Informacje Kierownictwa” [PAP] 1993, nr 2/53: Prezes PAP podpisał umowy o współpracy o charakterze handlowym z ITAR TASS i Agencją Elta w Wilnie, z tym że drugiej z wymienionych agencji PAP zadeklarowała pomoc w organizowaniu warsztatu dziennikarskiego.

nych przez dziennikarzy PAP, a w połowie sierpnia 1997 r., uzasadniając to „reorganizacją”, Bibliotekę zlikwidowano!

W roku 1991 zintensyfikowano prace nad projektem ustawy o PAP i całościową jej prywatyzacją. Od marca tegoż roku uczestniczył w nich wspomniany wyżej M. Viatteau-Kwiatkowski. Firma konsultingowa Nicom, należąca do dr Henryki Bochniarz, późniejszej Minister Przemysłu i Handlu w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego, sporządziła analizę ekonomiczną PAP, określając jej mocne i słabe strony organizacyjno-ekonomiczne. Do atutów zaliczono wiadomości krajowe i sieć korespondentów krajowych rozsianych po całym kraju. Ci korespondenci dobrze tkwią w sprawach swojego terenu, więc na bieżąco zbierają i przekazują informacje z całego kraju. Słabą natomiast stroną okazały się wiadomości ekonomiczne, zwłaszcza po sprywatyzowaniu BOSS-a. Znaczną część tego dynamicznego rynku przejęła Agencja Reutera.

Z ważnych zmian kadrowych 1991 r. należy wymienić mianowanie dyrektorem generalnym na miejsce Sławomira Popowskiego Jerzego Wysokińskiego, poprzednio dyrektora Wydawnictw Normalizacyjnych Alfa.

Prezesa PAP zaczęli się zmieniać wraz z rotacjami poszczególnych ekip rządowych, co było do momentu uchwalenia ustawy o Polskiej Agencji Prasowej z 31 lipca 1997 r. odzwierciedleniem ścisłej zależności PAP od poszczególnych premierów. W okresie rządów premiera Jana Olszewskiego 3 lutego 1992 r. zdymisjonowany został Ignacy Rutkiewicz i mianowany na jego miejsce redaktor Krzysztof Czabański, poprzednio publicysta „Tygodnika Solidarność”, potem redaktor naczelny „Expressu Wieczornego”, i następnie tygodnika „Kulisy” (powiązanego z Porozumieniem Centrum), a od 1998 prezes Komisji Likwidacyjnej RSW. W tym czasie PAP odwiedził (9 kwietnia 1992) prezydent Lech Wałęsa, dając początek tradycji takich odwiedzin przez dostojników państwowych.

W drugiej połowie kwietnia 1992 r. odwołano dwóch wiceprezesa, a także dyrektora generalnego, powołując na jego miejsce dziennikarza radiowego Tadeusza Fredrę-Bonieckiego.

Redaktor Krzysztof Czabański przetrwał jeszcze przez 34 dni premierostwa Waldemara Pawlaka i tuż przed fiaskiem jego misji w formowaniu rządu został przezeń 30 czerwca 1992 r. odwołany z funkcji prezesa PAP. P. o. prezesa został redaktor Michał Czarnecki, a dyrektorem generalnym ponownie Jerzy Wysokiński.

Po objęciu funkcji premiera przez Hannę Suchocką, ster rządów w PAP objął 6 października 1992 r. znów Ignacy Rutkiewicz. W tym samym dniu powołano także dziesięcioosobową Radę Konsultacyjną ds. Przekształcenia Polskiej Agencji Prasowej w składzie: Krzysztof Kozłowski (przewodniczący), Kazimierz Wóycicki, Piotr Aleksandrowicz, Ryszard Czarnecki, Małgorzata Dydo, Jacek Kozłowski, Jarosław Lindenberg, Helena Łucywo, Marek Owsński i Adam Szostkiewicz. Rada zaopiniowała projekt ustawy o PAP i plan przekształceń Agencji przedłożony jej w listopadzie 1992 r. Z początkiem 1993 r. Rada zintensyfikowała swoje prace i przyjęła, że najbardziej odpowiednim wariantem dalszej transformacji omawianej instytucji byłoby utworzenie spółki akcyjnej ze stuprocentowym udziałem Skarbu Państwa, a następnie jej prywatyzacja przez emisję i sprzedaż akcji¹⁴. Prace nad ustawą miały trwać w sumie sześć lat.

Prezesura Ignacego Rutkiewicza trwała do 19 lipca 1994 r., gdy nastąpiła kolejna wymiana prezesów. Na jego miejsce premier Waldemar Pawlak mianował Włodzimierza Gogołka, bezpartyjnego profesora informatyki radomskiej Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Za jego prezesury PAP się znacznie unowocześniła i zaczęła posługiwać internetem.

Prezes Włodzimierz Gogołek, związany osobistą przyjaźnią z ówczesnym prezesem PSL, Waldemarem Pawlakiem, zlikwidował największą Redakcję Krajową i stworzył kilka mniejszych: polityczną, społeczną, ekonomiczną, kulturalną. Nadal działały: zagraniczna, fotograficzna i sportowa. Wówczas kierownictwo Redakcji Krajowej wystosowało protest do premiera Józefa Oleksego, zarzucając prezesowi PAP niekompetencję.

W 1996 r. wydawano tradycyjny tekstowy serwis informacyjny PAP (tzw. taśmę), zawierający 500–600 aktualnych wiadomości dziennie, „Wiadomości Dnia” (serwis informacyjny dla rozgłośni radiowych), bazy danych w systemie on-line (PAP-News, PAP-Emitenci, PAP-Giełda, Kraje Świata, Partie Polityczne, Who is Who w polityce, Informator Terminowy), Biuletyny PAP (Daily News, Informator Polityczny, Noty Biograficzne, Informator Terminowy, Magazyn Tygodniowy), magazyny fotograficzne (Magazyn Tygodniowy FOTO

¹⁴ J. Wysokiński [polemika z artykułem (b.a.) w „Cash” 1994, nr 47, *Popierani, uparci i upadli*], *Szanowny Panie Redaktorze. Wszystkie liczące się media czynią z PAP swoistą „szkółkę”*, „Cash” 1994, nr 49.

PAP, Mały Serwis Pocztowy, Magazyn TV-FOTO). Ponadto świadczono usługi fotolaboratoryjne i reklamowe.

2 grudnia 1996 r. premier Włodzimierz Cimoszewicz odwołał profesora Włodzimierza Gogołka z funkcji prezesa PAP, a 3 grudnia powołał na to stanowisko Krzysztofa Komornickiego, absolwenta Wydziału Historii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytutu Nauk Politycznych paryskiej Sorbony. W latach 1969–1973 był on dziennikarzem w krajowej redakcji Biuletynu Politycznego PAP, a następnie do 1976 r. pracował w Interpressie. Po wydarzeniach w Ursusie i Radomiu wyjechał do wsi Wójtowice w Sudetach, gdzie prowadził własne gospodarstwo o powierzchni 65 hektarów, hodując między innymi owce. Na początku lat osiemdziesiątych był współtwórcą nie akceptowanych przez władze PZPR struktur poziomych tej partii. Stworzył w ramach tych struktur Klub Dyskusyjny w Bystrzycy Kłodzkiej, a w 1986 r. Stowarzyszenie „Zdanie”. Zajmowało się ono edukacją samorządową, ekologiczną i euroregionami. W 1989 r. został posłem do Sejmu X kadencji z listy PZPR. Działał w organizacji kółek rolniczych. Był przewodniczącym Komisji ds. Samorządu i członkiem Prezydium Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych.

Nowy szef powołał na swoich doradców Jerzego Wysokińskiego, doradcę prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego do spraw mediów, a wcześniej dyrektora generalnego PAP, oraz Tomasza Walata, wieloletniego korespondenta prasy polskiej w Skandynawii i publicystę „Polityki”, jak również utworzył Redakcję Naczelną, co wywołało wątpliwości wśród zespołu dziennikarzy obawiających się centralnego sterowania serwisem. Z nowości wprowadzono 15 września 1997 r. serwis informacji graficznych jako uzupełnienie tekstów agencyjnych i internetowy system informacji zleconych, w którym można przeczytać o nowościach książkowych i filmowych. Usługa ta jest bezpłatna, opłacana przez wydawców i dystrybutorów.

Prace nad projektem ustawy o Polskiej Agencji Prasowej nabrały pewnego przyspieszenia w sierpniu 1994 r. Prezydium Sejmu skierowało wówczas do pierwszego czytania przez komisje poselski projekt ustawy. W oczekiwaniu na zapowiadany projekt rządowy czytanie miało być dokończony 15 listopada tegoż roku. Do tego czasu

projekt rządowy jednakowoż nie wpłynął. Postanowiono zatem dokończyć w tym dniu czytanie poselskiego projektu. Według oświadczenia przedstawiciela rządu, 15 listopada 1994 r., do Sejmu wpłynął projekt rządowy, rozpatrzony już i przyjęty przez Radę Ministrów¹⁵. Jednakże ten drugi — rządowy projekt — fizycznie nie mógł w tym stanie rzeczy stać się przedmiotem pracy Komisji. W to miejsce przedłożono posłom dwie robocze wersje projektu rządowego, jakie udało się zgromadzić, i informację o funkcjonowaniu agencji prasowych w wybranych krajach europejskich. Aby nie spowalniać dalszych prac, powołano w tym dniu podkomisję sejmową, formalnie dla rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o PAP, ale przy założeniu, że jeśli wpłynie projekt rządowy, to po jego pierwszym czytaniu zostanie on skierowany do tej nowej podkomisji i oba projekty będą poddane dalszemu kompleksowemu rozpatrzeniu¹⁶. Tak się stało i w 1995 r. obydwie projekty były rozważane przez podkomisję, przy czym projekt rządowy stał się przedmiotem poselskich i prasowych kontrowersji, gdyż zakładał zbyt duże kompetencje szefa Urzędu Rady Ministrów, co przeczyło postulatowi niezależności Agencji¹⁷. Dalsze prace doprowadziły do kompromisu i uchwalenia ustawy przez Sejm 31 lipca 1997 r. Senat nie wniósł poprawek i ustawa weszła w życie z końcem września 1997 r.¹⁸ Zastąpiła ona ustawę z 1983 r.

Według ustawy Polska Agencja Prasowa ma charakter publicznej agencji prasowej. Nie może się ona znaleźć pod prawną, ekonomiczną lub inną kontrolą jakiegokolwiek ugrupowania. Ma obowiązek upowszechniać stanowisko Sejmu i Senatu RP, Prezydenta i Rady Ministrów oraz umożliwiać innym naczelnym organom państwa prezentowanie stanowiska w sprawach państwowych.

PAP miała być przekształcona w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa w trzy miesiące od wejścia w życie ustawy, czyli do końca 1997 roku. Stało się to 31 grudnia 1997 roku. Tego też dnia powołano na prezesa zarządu nowej spółki Roberta Bogdańskiego,

¹⁵ PŚ, RAS, *Po lekturze „Życia” ministrowie zmieniają swe plany*, „Życie Warszawy” 1994, nr 256; P. Śmiłowicz, RAS, *Rząd nie może się dogadać co do PAP*, tamże.

¹⁶ „Biuletyn” 1994, nr 1001/II kad. z posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu (nr 52), Komisji Ustawodawczej (nr 238) z 15 listopada, Wyd. Kancelaria Sejmu, Biuro Informacyjne.

¹⁷ Ras, *Szef PAP chce PAP w wersji rządowej*, „Życie Warszawy” 1995, nr 31; E. Sadura, *PAP — kość niezgody*, „Trybuna” 1995, nr 27.

¹⁸ „Dziennik Ustaw” 1997, nr 107, poz. 687.

dziennikarza radiowego i agencyjnego. Ostatni prezes — redaktor naczelny PAP (jako instytucji państwowej), Krzysztof Komornicki, został odwołany 21 listopada 1997 r., a jego zastępca, Michał Czarnecki z dniem zarejestrowania spółki (co nastąpiło 12 stycznia 1998), przeszedł na emeryturę.

Robert Bogdański (lat 35) ukończył historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W latach osiemdziesiątych należał do zespołu redakcyjnego wydawanego w drugim obiegu pisma „Obóz”, poświęconego problematyce wschodniej. W 1988 roku był współzałożycielem i redaktorem opozycyjnej agencji Serwis Informacyjny Solidarności. Na początku lat dziewięćdziesiątych pracował w sekcji polskiej BBC, najpierw w Warszawie, a potem w Londynie. Po powrocie do Polski przez półtora roku prowadził własną Agencję Informacyjną SIS-Serwis (1993–1994), później był redaktorem Programu V Polskiego Radia (1994–1995), a następnie kierował krajowym działem Agencji Reutera (1995–1997).

Od marca 1998 r. stanowisko redaktora naczelnego PAP objął Igor Janke (lat 30), absolwent Wydziału Wiedzy o Teatrze PWST w Warszawie. Otrzymał zadanie kierowania serwisem informacyjnym. Wcześniej był m.in. kierownikiem działu kultury „Życia Warszawy”, a od 1997 roku zastępcą redaktora naczelnego „Expressu Wieczornego”.

W spółce będzie powołana Rada Programowa, co jest ukłonem w stronę projektu poselskiego, choć jej uprawnienia zostały zmniejszone od postulowanych w projekcie i określone jako opiniodawczo-doradcze.

Spółka przejęła wszelkie prawa i obowiązki PAP. Do czasu sprzedaży akcji (po dwóch latach od wejścia w życie ustawy) przychodami spółki mają być także dotacje z budżetu państwa. Na Walnym Zgromadzeniu Minister Skarbu Państwa reprezentuje Skarb Państwa. Osobom trzecim nie będzie można sprzedać więcej niż 49% akcji. Udostępnione akcje nie mogą też przeważać w Walnym Zgromadzeniu. Zarząd Spółki będzie liczył 1–5 członków. Członków Zarządu, w tym prezesa Zarządu, powołuje i odwołuje Rada Nadzorcza (5–7 członków) wyłaniana przez Walne Zgromadzenie. Członków pierwszej Rady Nadzorczej na rok, a Zarządu na dwa lata, powołał Minister Skarbu Państwa w uzgodnieniu z Prezesem Rady Ministrów.

Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa i będące w jej zarządzie w dniu wejścia w życie ustawy, stały się z mocy prawa przedmiotem wieczystego użytkowania Spółki z chwilą jej zareje-

strowania, a budynki i inne urządzenia na tych gruntach przeszły na jej własność, za wyjątkiem siedziby głównej, tj. gmachu przy Alejach Jerozolimskich 7, o który nadal wiedziono spory sądowe z Bankiem Gospodarstwa Krajowego.

Nowy Zarząd PAP (z AWS: Robert Bogdański, wiceprezes Piotr Ciompa i z Unii Wolności wiceprezes Krzysztof Andracki) wyznaczył sobie dwukrotnie wyższe uposażenia od poprzedników, a następnie przeprowadził zwolnienia grupowe około 40 doświadczonych dziennikarzy, których zastąpili ludzie „z klucza partyjnego” bez wykształcenia i znajomości języków obcych. Nie pokuszono się o sprawdzoną procedurę ogłoszenia konkursu na poszczególne stanowiska. Te praktyki oprotowali dziennikarze, którzy pisali: „Notorycznie wprowadza się merytoryczne poprawki bez konsultacji z autorem. Niejednokrotnie teksty poprawia się błędnie, co kompromituje niektórych członków *newsroomu* [...]”. Na listę zwolnień grupowych wpisał się dobrowolnie Paweł Ziółkowski, przewodniczący Syndykatu Dziennikarzy Polskich, pod warunkiem, że uratuje to pracę innemu dziennikarzowi. W tym samym czasie do Rady Nadzorczej awansował szef PAP-owskiej „Solidarności”. Kierownikiem redakcji krajowej został Piotr Skwieciński, zwolniony z prawnicowego dziennika „Życie”, zagranicznej Andrzej Łomanowski i ekonomicznej Jacek Ramotowski. Zmienili się sekretarze *newsroomu*, zastępca zespołu społecznego, a nawet szeregową dziennikarką, obsługującą partie prawicowe. Spośród dotychczasowej kadry swoje stanowiska zachowali tylko szef redakcji sportowej i zastępca redaktora naczelnego redakcji zagranicznej. Kierownik zespołu społecznego pozostał wprowadzić na stanowisku, ale odebrano temu zespołowi tematykę rządową i ustanowiono zastępcę spoza PAP¹⁹.

Czy te fakty świadczą o deklarowanym odpolitycznieniu jednej z najważniejszych instytucji prasowych w Polsce?

¹⁹ E. Sadura. *Czystka w PAP. Jedna piąta na bruku?*, „Trybuna” 1996, nr 90; A. Bogusz. *PAP-owskie tupy*. „Polska Agencja Prasowa, podobnie jak TVP, stała się areną walki o polityczne wpływy. Zapewnienia kolejnych ekip o odpolitycznieniu firmy nie mają żadnego znaczenia. Zwłaszcza w przypadku koalicji AWS-UW. Dlatego odeszłam z PAP”. „Gazeta Wyborcza” 1998, nr 136; [tamże odpowiedź red. nac. PAP:] I. Janke, *Agencja, nie agentura*; [riposta A. Bogusz:] *O czym „zapomniał” Pan napisać*, „Gazeta Wyborcza” 1998, nr 145; *List Pawła Ziółkowskiego*, „Buletyn »Prasa Polska« Stowarzyszenia Dziennikarzy RP” 1998, nr 88.